



YOUCAT: LIETUVIŠKAS  
JAUNIMO KATEKIZMAS.  
Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai,  
2011, 306 p.

---

## AUŠRA RIMKUTĖ

*Žemaitijos kolegija*

2011 m. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidykla *Katalikų pasaulio leidiniai* 10 000 tiražu išleido jaunimui skirtą katekizmą *YouCat: lietuviškas jaunimo katekizmas* (toliau – *YouCat*). Leidinys laikomas ypatingu ir bene didžiausiu krikščionišku leidybos projektu, kurį, paraginti popiežiaus Jono Pauliaus II, įgyvendinti padėjo viso pasaulio vyskupai. Pagrindinė dvasininkų užduotis buvo aktualiai, naujai, jaunimo kalba parašyti Katalikų Bažnyčios katekizmą. Jaunimo katekizmo rengimui vadovavo Vienos arkivyskupas Kristofas Šionbornas (Christoph Schönborn). Austrijos vyskupų išleistą *YouCat* (angl. *Youth Catechism of the Catholic Church*) rengė daugiau nei 200 teologų ir tikybės mokytojų, kunigų ir pasauliečių. Jiems padėjo 16–26 metų jaunimas – moksleiviai ir studentai. Knyga jau publikuota 25 kalbomis, į lietuvių kalbą iš vokiečių kalbos katekizmą išvertė Teresėlė Danguolė Šniūrevičienė.

*YouCat* sudaro pratarmė – popiežiaus Benedikto XVI laiškas jaunimui – ir 4 katekizmo dalys: 1. *Ką tikime*; 2. *Kaip švenčiame krikščioniškuosius slėpinius*; 3. *Kaip gyvename Kristuje*; 4. *Kaip turime melstis*. Knygos pabaigoje pateikiama teminė rodyklė, nurodoma, kur ieškoti religijos terminų apibrėžčių, ką reiškia katekizme vartojamos Šventojo Rašto knygos, Visuo-

tinių Bažnyčios Susirinkimų dokumentų ir kitų šaltinių santrumpos. Jaunimo katekizmas parengtas, kaip ir būdinga katekizmomis, klausimų ir atsakymų forma (PR 2007: 472), tačiau nuo tradicinių ir įprastų katekizmų jis skiriasi tuo, kad paraštėse gausu paveikslėlių, religijos terminų apibrėžčių, šventųjų ir tikėjimo mokytojų, rašytojų, filosofų ir kt. minčių, įvairių komentarų, kurie turėtų padėti jaunuoliams geriau suvokti konkretų klausimą ir atsakymą į jį.

Jaunimo katekizmo pratarinėje popiežius Benediktas XVI rašo, kad „ne tik žemynai ir jų tautų kultūros yra skirtingi, bet ir kiekvienoje visuomenėje esti atskirų „žemynų“: darbininkas mąsto kitaip nei valstietis, fizikas – kitaip nei filologas, verslininkas – kitaip nei žurnalistas, jaunuolis – kitaip nei senas žmogus. Todėl mūsų kalba ir mąstysena turėjo pakilti kiek aukščiau visų tų skirtumų, reikėjo ieškoti skirtingų mąstysenų bendrumo, sąlyčio taškų. Ir mums aiškėjo, kad šį tekstą reikės perkelti į skirtingus pasaulius, tarsi išversti į jų kalbą, kad supratę žmonių mąstyseną atsakytume į jų klausimus“ (p. 8–9).

Palyginus *YouCat* su 1997 m. išleistu *Katalikų Bažnyčios katekizmu*, matyti terminų skirtumų, pvz., jaunimui skirtame katekizme skiriamos tokios Šventosios Dvasios dovanos: *išmintis, supratimas, patarimas, tvirtumas, pažinimas, maldingumas, Dievo baimė* (p. 176), o *Katalikų Bažnyčios katekizme* yra ne *pažinimas*, o *žinojimas* (KBK 1997: 388). 2011 m. išleistame katekizme minimos tokios didžiosios nuodėmės: *puikybė, gobšumas, gašlumas, rūstumas, pavydas, saiko neturėjimas, tingumas ir visiškas abejingumas* (p. 179), o *Katalikų Bažnyčios katekizme* vartojamas ne terminas *saiko neturėjimas*, o *nesaikingumas valgant ir geriant* (KBK 1997: 392). Nevienodai įvardijami ir Šventosios Dvasios vaisiai. *YouCat* rašoma, kad Šventosios Dvasios vaisiai yra 9: *meilė, džiaugsmas, ramybė, kantrybė, malonumas, gerumas, ištikimybė, romumas, susivaldymas* (p. 76). *Katalikų Bažnyčios katekizme* jų nurodoma esant 12: *meilė, džiaugsmas, taika, kantrybė, malonumas, gerumas, romumas, meilumas, ištikimybė, kuklumas, susivaldymas, skaistybė* (p. 387). Šie skirtumai rodo, kad kai kurių religijos sąvokų turinys bei apimtis net ir XXI a. pr. yra nenusistovėję, dėl jų nesutariama.

Jaunimo katekizme vartojamas veiksmažodinis priesagos *-imas* daiktavardis *nupuolimas* (p. 49), jo *Katalikų Bažnyčios katekizme* nėra – vartojamas terminas *nuopolis* (KBK 1997: 27). Nerandame šio termino ir *Religijotyros žodyne* (RŽ 1991).

Recenzuojamame žodyne ypač įvairuoja junginiai su žodžiu *tikėjimas*, plg. *tikėjimas į Dievo Motiną* (p. 57), *tikėjimas į Dievą tėvą* (p. 29), *tikėjimas į Jėzų Kristų* (p. 69) ir *tikėjimas Švenčiausiąją Trejybę* (p. 29)<sup>1</sup> ir kt. Šių nevienodumų, matyt, atsirado dėl kalboje vartojamų dviejų variantų – *tikiu Dievą* ir *tikiu į Dievą*. Katekizme *YouCat taip pat randame ir galininkinių junginių, ir junginių su prielinksniu į: Jį [Dievą] tikėti* (p. 25), *tikėti Dievą* (p. 26), *tikiu Bažnyčią* (p. 30), *tikime vieną Dievą* (p. 33) ir *Tikiu į Dievą Tėvą* (p. 13, 31), *Tikiu į Dievą Tėvą visagalį* (p. 29), *Tikiu į Jėzų Kristų* (p. 13, 51), *Tikiu į Šventąją Dvasią* (p. 13, 29, 30, 73), *tikime į vieną Dievą* (p. 30, 33), *tikėti į Kūrėją* (p. 37), *krikštijamieji tiki į Dievą* (p. 28) ir kt. Reikia pasakyti, kad jau daugiau nei šimtas metų nesutariama, kuri forma teiktina, ar vartotinos abi. 1909 m. Seinuose susirinkusi pirmoji Poterių kalbos taisymo komisija – kun. Juozas Laukaitis, kun. Alfonsas Petrulis, kun. Aleksandras Dambrauskas (Adomas Jakštas) – kartu su ekspertais kalbininkais Kazimieru Būga, Juozu Balčikoniu, Jonu Jablonskiu, Jurgiu Šlapeliu taip pat svarstė šį klausimą. Kalbininkai siūlė apsieiti be prielinksnio *į*, nes jis lotyniškame originale yra atsiradęs ne pagal lotynišką *credo in Deum*<sup>2</sup>, bet dėl lenkų kalbos įtakos<sup>3</sup>. Tačiau Poterių kalbos taisymo komisija, ieškodama kompromiso su senąja dvasininkija, nusprendė palikti žodžių junginius su prielinksniu *į* (PMT 1909: 19, PP 1909: 109).

Kaip teigia kun. Vaclovas Aliulis, „nuo pat XX a. pradžios žymūs lietuvių kalbininkai daug syk reišė nepritarimą formai *tikiu į ką*, laikydamai tai kaimynų slavų įtaka. Lenkai mat be mažiausio objekto skirtumo turi: *Ja wierzę tyłko w Pana Boga, a ty w kaźde głupstwo wierzysz* (pažodžiui: *Aš tikiu tik į Viešpatį Dievą, o tu tiki į kiekvieną kvailystę*). Bažnytinėje slavų kalboje *vieruju v* sakoma apie visas šventenybes be skirtumo, o gyvosiose rusų, baltarusių, ukrainiečių ir kt. slavų kalbose *vieriu / vieriu v* ir pan. sakoma ir apie šventybes, ir apie banalybes. Nematydami lietuviškoje vartosenoje nuoseklaus reikšmės skirtumo tarp *tikiu į ką* ir *tikiu ką*, mūsų šiuolaikinės bendrinės kalbos tėvai nutarė autentiška laikyti formą be prielinksnio ir reikalavo vartoti *tikiu Dievą*, bet ne *tikiu į Dievą*“ (Aliulis 2000: 47–49; 2008).

<sup>1</sup> J. Klimavičius straipsnyje *Katekizmo kalba – kalbos katekizmas* trumpai aptaria veiksmažodžio *tikėti* ir abstrakto *tikėjimas* vartoseną *Katalikų Bažnyčios katekizme* (Klimavičius 2002: 108–109).

<sup>2</sup> Prielinksnis *in* lotynų kalboje greičiausiai atsirado dėl vertimo iš graikų kalbos, o pastarojoje kalboje – iš hebrajų (aramėjų) kalbos (Zinkevičius 2000: 36).

<sup>3</sup> Plačiau apie Poterių kalbos taisymo komisiją žr. Zinkevičius 2000: 176–189; Rimkutė 2006: 154–155.

Dar vienas diskutuotinas dalykas – termino *atnaša* vartoseną. Kalbininkas Jonas Klimavičius straipsnyje *Auka, apiera, atnaša: istorijos ir vartosenos bruožai* rašo, kad terminas *atnaša* yra „lenkiškos (nors lotyniškos kilmės) *apieros* vertalinis pakaitalas (nors atsiradęs jau esant *aukai*), bet netikslus ir net ydingas: nuo lot. *offero, obtuli, oblatum, offere* „nešti priešais; iškišti į priekį; atkišti; parodyti“ nušoka į „atnešti“ – paronimą *affero, attuli, allatum, affere*“ (Klimavičius 2005: 44, plg. Klimavičius 2002: 109). Todėl taisyti reikėtų šiuos terminus: *atnaša (=auka)* (p. 126, 127), *šventoji atnaša (=auka)* (p. 127), *atnašavimo (=aukojimo) malda* (p. 127), *duonos ir vyno atnašos (=aukos)* (p. 127), *atnašų (=aukų) paruošimas* (p. 176).

Katekizme iš viso pateikiama daugiau nei 100 terminų apibrėžčių. Apibrėžiami ne tik religijos terminai, bet ir psichologijos, politikos, medicinos, sociologijos bei kitų sričių terminai, kurių prireikia, aiškinant pagrindines tikėjimo tiesas. Tai labai pagirtina, nes palengvina katekizmo skaitymą. Terminai, kad juos būtų lengviau rasti, išskiriami pusjuodžiu šriftu. Deja, ne visos pateikiamos apibrėžtys gerai nusako sąvokų esmę, yra aiškios, trumpos ir suprantamos, ypač jaunesnio amžiaus skaitytojui. Vieną kitą apibrėžtį būtų galima patikslinti, pvz., terminas *dvasingumas* (lot. *spiritualitas* „dvasia“): *Bažnyčios pamaldumo formos, kilusios iš įvairių šventųjų Šventosios Dvasios persmelktos gyvenimo praktikos. Kalbama apie benediktinų, pranciškonų ar dominikonų dvasingumą* (p. 273). Terminas *dvasingumas* pirmiausia turėtų būti apibrėžiamas kaip tam tikra tikinčiojo ypatybė, o ne pamaldumo forma ar formos. Būtų galima patikslinti ir termino *paruzija* (gr. *parousia* „asmeninis dalyvavimas“) apibrėžtį: *Kristaus atėjimas per Paskutinįjį (=Paskutinį) teismą* (p. 72), nes šis terminas vartojamas tik Naujajame Testamente ir ankstyvosios krikščionybės literatūroje (RŽ 1991: 284). Paini *kreacionizmo* (lot. *creatio* „kūrimas“) apibrėžtis: *supratimas (geriau samprata – aut. past.), kad Dievas sukūrė Žemę iš karto tiesiogiai veikdamas, tarsi Pradžios knyga būtų Sukūrimo įvykių ir faktų protokolas* (p. 37), plg. *kreacionizmas: koncepcija, teigianti, kad pasaulį sukūręs Dievas* (VaitkTŽŽ 2003). Kiek keistokai aiškinama, kas yra *katechumenas* (gr. *kat'echēin* „mokyti“): *dar senovės Bažnyčioje norintieji priimti suaugusiųjų Krikštą – katechumenai – išeidavo trijų pakopų parengimą – katechumenatą – Žodžio liturgijos lydimą tikėjimo tiesų mokymą* (p. 117). Labai plačiai aprašoma, kas yra *Sutvirtinimas* (lot. *confirmatio* „sustiprinimas, sutvirtinimas“): *kaip Krikšto ir Eucharistijos sakramentai, taip ir Sutvirtinimas yra Katalikų Bažnyčios Įkrikščioninimo sakramentas. Per Sekmines Šven-*

toji *Dvasia nusileido ant mokinių bendruomenės, taip Ji ateina ir pas kiekvieną pakrikštytąjį, kuris prašo Bažnyčią Šventosios Dvasios malonės, ir sutvirtina jį, kad gyvenimu pajėgtų liudyti Kristų* (p. 120). Netiksliai įvardijama, kas yra *tabernakulis* (lot. *tabernaculum* „namelis, palapinė“): *analogiškas Senojo Testamento Sandoros skrynias, Katalikų Bažnyčioje atsirado tabernakulis kaip garbinga, iškili vieta Švenčiausiajam Sakramentui (Kristui duonos pavidalu) laikyti* (p. 131). *Religijotyros žodyne* rašoma, kad tai katalikų bažnyčios įtaisas – spintelė altoriaus (paprastai didžiojo) viduryje Švenčiausiajam Sakramentui laikyti (RŽ 1991: 371). Ši apibrėžtis kur kas aiškesnė. Patikslinti reikėtų termino *egzorcizmas* (gr. *exorkismos* „priversti atsitolinti“) apibrėžtį: *malda, kuri saugo arba išvaduoja žmogų nuo piktojo* (p. 156). *Egzorcizmas* nėra malda, tai apeigos piktosioms dvasioms išvaryti (RŽ 1991: 111). Kaip matyti iš pateiktų terminų ir jų apibrėžčių, ne visomis apibrėžtimis nusakoma termino esmė, ne visos yra logiškos, aiškios ir suprantamos.

Katekizmo rengėjai ėmėsi nelengvo darbo – aiškinti tarptautinių žodžių ir skolinių kilmę, kai kada ir reikšmę. Gaila, kad tarptautinių religijos terminų kilmė aprašoma nenuosekliai, pvz., neaiškinama iš lotynų kalbos kilusio tarptautinio termino *religija* (p. 15) kilmė, tačiau aiškinama terminų *misija* (lot. *missio* „siuntimas“) (p. 18), *paruzija* (gr. *parousia* „asmeninis dalyvavimas“) (p. 72) ir kt. kilmė. Katekizmo skaitytojas gali susipainioti tada, kai termino kilmė aptariama ne vieną kartą, pvz., senojo skolinio *bažnyčia*. Vienur rašoma taip: „Bažnyčia (gr. *ekklesia*) – sušauktieji“ (p. 77), kitur taip: „Bažnyčia (gr. *kyriake* – priklausanti Viešpačiui, senovės slavų *boznica* – maldykla) yra sušauktieji (gr. *ex kaleo, ekklesia*) iš visų tautų ir per Krikštą priklausantys Kristaus Kūnui“ (p. 77).

Skaitant pastebėta ir kitų netikslumų, pvz., įvardžiutinių ir neįvardžiutinių formų įvairavimo: *amžinas gyvenimas* (p. 48) ir *amžinasis gyvenimas* (p. 94) (= *amžinasis gyvenimas*); *Paskutinysis teismas* (p. 72) ir *Paskutinis teismas* (p. 42, 98) (= *Paskutinis teismas*); kai kur reikėtų įvardžiutinės formos, pvz., *kardinalios* (= *kardinaliosios*) *dorybės* (p. 173), plg. *dieviškosios dorybės* (p. 172), *žmogiškosios dorybės* (p. 172), *sunkioji (mirtina)* (= *mirtinoji*) *nuodėmė* (p. 178). Nevienodai įvardijamas tas pats dalykas, pvz.: *Nekaltasis Marijos prasidejimas* (p. 57), *Nekaltasis prasidejimas* (p. 57) ir *Nekaltasis Prasidejimas* (p. 57) (= *Nekaltasis Švč. M. Marijos prasidejimas*); *Paskutinė vakarienė* (p. 115), *Vakarienė* (p. 124) ir *vakarienė* (p. 124) (= *Paskutinė vakarienė*). Siūlytina vartoti kilmininko formą, o ne priesagos *-inis*

būdvardį, pvz.: *vėlykinis* (= *Vėlykų Avinėlis* (p. 64), plg. *Vėlykų Avinėlis* (p. 105)). Taisytina lietuvių kalbai nebūdinga žodžių tvarka: *Pratarmė popiežiaus Benedikto XVI* (= *popiežiaus Benedikto XVI pratarmė*) (p. 3). Be visų paminėtų netikslumų, pastebėta ir korektūros klaidų: *Laškas* (= *Laiškas*) *efeziečiams* (p. 23), *Hiteriui* (= *Hitleriui*) (p. 69).

Katalikiškų katekizmų leidimo lietuvių kalba tradicijos siekia XVI a. pabaigą – katalikams pirmąjį katekizmą Didžiojoje Lietuvoje parengė Mikalojus Daukša (1595 m., Vilnius). Iki šių dienų, jau daugiau nei puspenkto šimtmečio, katekizmai yra verčiami iš lotynų, lenkų, vokiečių ar kitų kalbų į mūsų gimtąją kalbą. Kaip jau minėta, *YouCat* išverstas iš vokiečių kalbos. Reikia apgailestauti, kad vertėja beveik neturėjo kuo remtis – nors išleistų religijos terminų žodynų yra, pvz.: *Religijotyros žodynas* (1991), Česlovo Kavaliausko *Trumpas teologijos žodynas* (1992), *Krikščioniškosios ikonografijos žodynas* (1997), Gintaro Beresnevičiaus *Religijotyros žodynas: pagrindinės sąvokos* (2003), Herberto Vorgrimlerio *Naujasis teologijos žodynas* (2003)<sup>4</sup>, tačiau jų nepakanka, žodynus būtina atnaujinti, kai kurios sąvokos aiškinamos ateistiškai, juose nėra kitų kalbų atitikmenų ir pan.

„Savo kalbą reikia nuolat gryninti ir šalinti iš jos visa, kas netobula“; – rašoma *YouCat: lietuviškame jaunimo katekizme* (p. 16). Tai pasakytina ir apie tikinčiųjų kalbą, kuri turi būti ne tik visiems – tiek jaunam, tiek senam – suprantama, bet ir suprantama vienodai. Išsakytomis pastabomis ir pastebėtais nedideliais trūkumais, kurie jokia būdu nemenkina kruopštaus vertėjos darbo, norėta parodyti, kad dar yra likę tobulintinų dalykų, kad tikinčiųjų kalba, taip pat ir terminija, kuria kalbiškai santykiaujama su Dievu, turi būti be „kasdienos šiukšlių ir nuodėvų“ (Maceina 1982: 129).

#### LITERATŪRA

Aliulis V. 2000: Tikėti ką, tikėti į ką? – *Sandora* 3, 47–49.

Aliulis V. 2008: *Tikėjimo išpažinimas: „tikėti Dievą“ ir „tikėti į Dievą“?* Prieiga per internetą: [www.vlkk.lt/lit/naujienos/naujiena.1092.html](http://www.vlkk.lt/lit/naujienos/naujiena.1092.html).

Beresnevičius G. *Religijotyros žodynas: pagrindinės sąvokos*. Vilnius: Tyto alba, 2003.

Kavaliauskas Č. *Trumpas teologijos žodynas*. Vilnius: Logos knyga, 1992.

KBK 1997: *Katalikų Bažnyčios katekizmas*. Kaunas: LKB Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla.

Klimavičius J. 2002: Katekizmo kalba – kalbos katekizmas. – *Kalbos kultūra* 75, 105–119.

Klimavičius J. 2005: *Leksikologijos ir terminologijos darbai: norma ir istorija*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.

*Krikščioniškosios ikonografijos žodynas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997.

<sup>4</sup> Iš vokiečių kalbos išvertė Gediminas Žukas.

- Maceina A. 1982: Iš minties pasaulio. – *Aidai* 2, 128–132.
- PP 1909: Pataisytieji poteriai. – *Vadovas* 14, 107–129.
- PMT 1909: Prie maldų taisymo. – *Vadovas* 9, 17–37.
- PR 2007: *Pasaulio religijos: naujas populiarus žinynas*. Vilnius: Alma littera.
- Rimkutė A. 2006: Religijos terminijos tvarkyba *Draugijoje*. – *Terminologija* 13, 149–159.
- RŽ 1991: *Religijotyros žodynas*. Sud. R. Petraitis. Vilnius: Mintis.
- Šventasis Raštas: Naujasis ir Senasis Testamentas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
- VaitkTŽŽ 2003: Vaitkevičiūtė V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Fotonija (e. leidimas).
- Vorgimler H. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003.
- Zinkevičius Z. 2000: *Lietuvių poteriai: kalbos mokslo studija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Gauta 2012-11-04

Aušra Rimkutė  
Žemaitijos kolegija  
Muziejaus g. 29, LT-87356 Telšiai  
E. paštas [ausra.rimkute@gmail.com](mailto:ausra.rimkute@gmail.com)